

Son toplantı

Saat: 14 - 15⁰⁰

Başkanlık Kuru:

Başkan : *B. Saffet Arıkan*

Sekreterler: *Bn. Zerrin Dilmen,*
B. İsmail Müştak Mayakon

Başkan — İçtima açılmıştır. Geçen Cumartesi günü toplantısının zabıt hulâsası okunacaktır.

ZABIT HULÂSASI

Üçüncü Türk Dil Kurultayı 29 Ağustos 1936 Cumartesi günü saat 14 te Dolmabahçe Sarayında, Atatürk'ün yüksek huzurlarıyla, Bayan Afetin Başkanlığı altında altıncı toplantısını yaptı.

İlkönce geçen içtimanın zaptı okunarak aynen kabul edildi.

Başkan, söz sırası Kurultaya iştirak etmiş olan ecnebi mütehassıslara geldiğini söyleyerek Atina Üniversitesi Filoloji Profesörü B. Anagnastopulos'a söz verdi. Prof. Anagnastopulos, Kurultaya iştirak davetini geç aldığı için tez hazırlıyamadığı mukaddemesile söze başlayarak ilim ve edebiyatın sönmez meşalesini parlatan entellektüel kültürün Älicenap Hâmisi Atatürk'e derin saygılarını sunmuş ve kongerden elde edilecek neticeletin Türk Dilciliğinin inkişafı için çok verimli olması temennisinde bulunmuştur. Başkan bu tezin Türkçe tercümesini okumuştur.

Bundan sonra, Başkan, sıra itibarıyla Paris Şark Dilleri Okulu Türkçe Profesörü B. Jean Deny'ye söz verdi.

Profesör Deny Türkçe olarak söylediği tezinde Türkçedeki *lar - ler* cemi eki hakkındaki tetkiklerini izah etti.

Bunu müteakıp İstanbul Darülfünunu eski Profesörlerinden Alman Türkoloğu Dr. Giese kürsiye gelerek Alman ilim âleminin Türk Kurultayına tebriklerini sunduktan sonra Atatürk'ün yüksek iradesiyle Türk dilinin pratik sahada aldığı hıza işaret ederek dilcilik âleminin dikkat gözünü üzerine çekmiş olan çok esaslı Güneş - Dil Teorisinin gösterdiği veçhile dillerin bir asıldan çıkmış olduğu teyyüt ettiğini söyledi.

Bundan sonra Başkan, Bulgar Milli Kütüphanesi Şark Kısmı Uzmanı Dr. Miateff'e söz verdi. B. Miateff, Kurultay daverini geç aldığı için bir şey hazırlamadığını, fakat gelecek Kurultaya genç Bulgar ilminin Güneş - Dil Teorisi üzerinde kat'î bir kanaat ve aydın bir netice ile iştirak edeceğini bildirdi.

Saat 15 te 10 dakika istirahat için celseye fasıla verildi.

İkinci celse saat 15,10 da yine Bayan Afetin başkanlığı altında açıldı. Başkan Fransız Sümeroloğu Prof. H. de Barenton'a söz verdi. Bay H. de Barenton, dillerin menşei konulu tezini Fransızca olarak izah etti ve tezin Türkçe tercümesi okundu.

Bundan sonra İngiltere Şark Dilleri Okulu Direktörü Prof. Sir Denison Ross kürsiye gelerek Türk dilinin en eski kaynaklarından olan, British Museum'deki bir lûgat kitabı hakkında izahat verdi.

Kendisinden sonra İstanbul Üniversitesi Lâtince ve İtalyanca Profesörü B. Baltariniye söz verildi.

Bay Baltarini Türk inkılabına olan hayranlığını ve Türk Gençliğine olan inancını söyleyerek Güneş - Dil Teorisinin evrensel mahiyetiyle, Türkiye'nin bütün insanlık camiasına faydalı olmak hususundaki azim ve iradesinin yeni bir delili olduğunu söyledi.

Bunu müteakıp Japon Profesörü Bay Okubo Kurultaya ait tahassüslerini ve kendisinin davetinden dolayı teşekkürlerini bildirdi.

Başkan celseye 5 dakika fasıla verdi.

Saat 17 de Üçüncü celse yine Bayan Afetin Başkanlığında açıldı, ve Başkan Budapeşte Üniversitesi Fîlozofi Fakültesi Dekanı Profesör Nemeth'e söz verdi.

Prof. Nemeth Macar İlimler Akademisi ve Budapeşte Üniversitesi namına Kurultayı selâmlıyarak Büyük Önderin rehberliği altında Türk Milletinin yaptığı terakki hamlelerine karşı Macar Milletinin sonsuz hayranlığını beyan ve Üçüncü Kurultayın kıymetli neticelerinden çok faydalandığını ifade etti.

Bundan sonra söz alan Varşova Üniversitesi Türkoloji Profesörü B. Zayonçkofski Türkoloji ile İslâmistikin ayrı ayrı şeyler olduğuna ve daha geniş olan Türkolojinin müstakil bir ilim olarak tetkiki lâzım geldiğine dair olan tezini anlattı.

Bundan sonra kürsiye gelen ve Sovyet Bilginleri adına söz söyleyen Profesör Samoïloviç «Türkiye ile Sovyet Birliğinde başlıca dilcilik meseleleri ve dil kuruluşunun pratiği» adlı tezini izah etti.

Başkan, son olarak Viyanalı Şark Filoloğu Dr. Kvergiç'e söz verdi. Dr. Kvergiç «Dünya dilcilik teorileri karşısında Güneş - Dil Teorisi» konulu tezini Fransızca olarak izah etti.

Başkan, vaktin gelmiş olduğunu ve Dr. Kvergiç'in tezinin tercümesi matbu olarak azaya dağıtılmış bulunduğundan üyelerin bu tercümelerden teze ittila hâsıl edebileceklerini söyledi. Ve pazar günü Zafer Bayramı olması münasebetiyle tatil edileceğini bildirerek Pazartesi saat 14 te toplanılmak üzere celseyi kapattı.

Başkan — Okunan zabıt hulâsası hakkında mütalea var mı?

Zabıt hulâsası aynen kabul edilmiştir.

Arkadaşlar; Malûmu âliniz Kurultaya sunulmuş olan tezlerin A ve B serileri bitmiştir. Sıra C serisine gelmiştir. Bunun hakkında da Hasan Cemil Çambel ve müteaddit arkadaşlarının imzalarını taşıyan bir tahrir vardır. Müsaafe buyurursanız bunu okutacağım.

Üçüncü Türk Dili Kurultayı Başkanlığına

26 Ağustos 1936 danberi büyük bir hararetle devam eden Sayın Kurultayda gerek Türk Dil Kurumu adına verilen tezler ve gerek Kurultaya iştirak eden değerli yabancı dil bilginlerinin büyük bir memnuniyetle karşıladığımız söylev ve konferansları mevzuu tamamiyle tenvir etmiş olduğundan, gündemde kalan tezler yeni seçilecek Genel Merkez Kuruluna havale edilmek üzere, ruznamenin tezlere ait olan dokuzuncu maddesi üzerindeki müzakerenin kifayetini ve müteakıp maddelere geçilmesini teklif eder ve bu teklifimizin kurultayın reyine konulması dileğiyle saygılarımızı sunarız.

<i>Hasan Cemil Çambel</i>	<i>M. Mayakon</i>	<i>Mihri Pektaş</i>	<i>Ziya Özer</i>
<i>M. Ali Ağakay</i>	<i>A. Dilaçar</i>	<i>F. Unat</i>	<i>Esmâ Nayman</i>
<i>Hami Denizment</i>	<i>A. Samoïloviç</i>	<i>A. Zajonckovski</i>	<i>Namık Orkun</i>
<i>H. Vedat Fıratlı</i>	<i>İshak</i>		<i>Dr. Fatma Melik</i>

Başkan — Görüldüğü üzere tahrirle tezler hakkındaki müzakerenin kifayeti ve diğer maddelere geçilmesi teklif edilmektedir.

Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Teklif kabul edilmiştir.

Ruznamenin onuncu maddesine geçiyoruz. Onuncu madde, ilmi komisyon raporlarının okunması hakkındadır. Raporlar okunmağa başlanacaktır.

GÜNEŞ - DİL TEORİSİ VE DİL KARŞILAŞTIRMALARI KOMİSYONU RAPORU [1]

Üçüncü Türk Dil Kurultayının «Güneş - Dil Teorisi ve Dil Karşılaştırmaları Komisyonu» gerek Kurultay umumî toplantılarında ve gerek komisyonda Türk ve ecnebi dil âlimlerinin yüksek tezlerini dinlemiş, komisyonda Türk ve ecnebi âlimlerinin münakaşa ve mütekabil izahlarını gözönünde tutmuş ve bunlara istinaden şu neticeleri tesbit etmiştir:

1 — «Güneş - Dil» Teorisi, lengüistik âleminde esaslı bir devrim yapacak mahiyette tamamiyle orijinal, enteresan ve derin bir teoridir.

2 — Bu teori, yalnız lisaniyat meseleleriyle değil, aynı zamanda en geniş ve en çetin antropoloji, arkeoloji, istuvar, preistuvar ve biyopsikoloji meselelerinin hallile de ilgilidir.

3 — Şimdiye kadar klasik lisaniyat ilmi, güneşin beşer dilinin menşei üzerindeki derin tesirlerini gereği gibi hesaba katmağı düşünmemiş ve bu mühim amili ihmal etmiştir.

4 — «Güneş - Dil» Teorisinin tevsiki hususunda Türk âlimlerinin mesaisi çok büyük ve mühimdir. Bilhassa Türk ve Indo - Öropeen dil grupları arasında bu teoriyi ilmi metotlara uygun bol misallerle izah yolunda yapılmakta olan ve muayyen kanunlara müncer olmak kabiliyeti gösteren etütlerin devamı temenni olunur. Aynı zamanda bu metoda göre Türk ve Hamito - Semitik dil gruplarının mukayesesi yolundaki çalışmalar da ileri götürülmelidir. Bu sayede bugünkü lengüistik yeni bir istikamet almış olacaktır.

Komisyonda bulunan bütün ecnebi âlimler Türkçenin derin ve esaslı surette tetkiki yapılmaksızın Indo - Öropeen ve Hamito - Semitik dillerin ve umumiyetle lisaniyatın tetkiki noksan kalacağında müttefik-tirler.

5 — Komisyonda bulunan ecnebi âlimlerin arasında «Güneş - Dil» Teorisini yeni tanımakta bulunan bir kısım, pek çok noktalar üzerinde Türk arkadaşlarının görüşleriyle mutabakatlarını bildirmişlerdir. Diğer ecnebi âlimleri bu kadar az bir zamanda «Güneş - Dil» Teorisinin tamamıyla tetkiki mümkün olamayacağını dikkate alarak, memleketlerine avdetlerinden itibaren Türk dil teorisi üzerindeki tetkiklerini esaslı bir surette derinleştireceklerini beyan etmişlerdir.

Aynı zamanda komisyonda bulunan bütün ecnebi âlimleri, «Güneş - Dil» Teorisini mevzu ittihaz ederek etütler neşreceklerini vadederler ve Türkiyenin yalnız dilcilik sahasında değil, umumî kültür saha-

[1] Komisyonun müzakere zabıtları. Ekler: No. 8.

sında yepyeni bir hızla mücehhez bulunduğunu ilim dünyasına tanıtmayı kendilerine bir borç saydıklarını bildirirler.

6 — Komisyonun Türk ve ecnebi âzası gelecek Dördüncü Türk Dil Kurultayının toplanacağı zamana kadar «Güneş - Dil» Teorisine ait retkiklerini birbirlerine bildirmek suretile müşterek mesaide bulacaklardır.

Komisyon, bu esasları tesbit ettikten sonra, Kurultay Umumî Heyetinin, Türk Dil Kurumunun sarfettiği ilmî mesaiden dolayı teşekkür etmesini ve bu mesainin devamı hususunda teşvikte bulunmasını teklife müttefikan karar vermiştir.

<i>Hasan Cemil Çambel</i>	<i>İsmail Hami Danişment</i>	<i>A. Dilaçar</i>	
<i>Esmâ Nayman</i>	<i>Nemet Giyula</i>	<i>Mibri Pektaş</i>	<i>A. İnan</i>
<i>I. N. Dilmen</i>	<i>Naim Onat</i>	<i>Namık Orkun</i>	<i>Mesçanın</i>
<i>Ahmet Cevat Emre</i>	<i>M. A. Ağakay</i>	<i>D. A. F. Kivergiç</i>	
<i>E. Ekrem Talu</i>	<i>Samoiloviç</i>		

Başkan — Güneş - Dil Komisyonunun sayın üyelerinin müttefikan imza etmiş oldukları bu raporu dinlediniz.

Rapor hakkında bir mütalea var mı? Raporu tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Rapor müttefikan kabul edilmiştir. (*Alkışlar*).

Lûgat ve Filoloji raporunu okuyoruz.

LÜGAT VE FİLOLOJİ KOMİSYONU RAPORU

Üçüncü Türk Dil Kurultayı Başkanlığına

Ağustosun 25 inci Salı günü sabahleyin onda ilk toplantısını yapan Lûgat ve Filoloji Komisyonu kendisini alâkalandıran işleri incelemeğe başlamış ve toplantılarının neticesinde, sarfedilen çok ciddi çalışmaları ve vukufu gayretleri görerek Lûgat ve Filoloji Kolunu takdir ve tebrikeye şayan görmüştür. Büyük Türk Kamusu için yüzlerce kitaptan toplanan fişlerin adeta muntazam birer kitap suretinde alfabetik sıraya konulması ve her dakika kendilerinden istifade edilecek bir şekil verilmiş olmasıyle Lûgat ve Filoloji Kolunun mesaisi şimdiden faydalı bir mahiyet almış demektir.

Gelecek yıllar içinde yapılması düşünülen işler de incelenerek çok muvafık görülmüş ve bunlardan bilhassa, aşağıda sayılanlar üzerinde önemle durulmuştur:

A) Büyük gayretlerle hazırlanmakta olan Büyük Türk Kamusunun dilimizin muazzam bir abidesi olacağı muhakkaktır. Ancak, tamamlanması oldukça uzun bir zamana mütevakıf olan bu muazzam kamusun neşrinden evvel şimdiye kadar taranmış eserlerden hiç olmazsa en mühimlerinin ve bilhassa geniş taranmış olanlarının ayrı monoğrafler halinde hemen basılması, yapılması gerekli olan filolojik tetebbüler noktasından pek faydalı olacaktır. Bu monoğrafler memleketimizde ve ecnebi memleketlerinde Türkoloji ile uğraşanlar tarafından büyük bir önemle karşılanacaktır.

B) Türk dilinin tarih ve kültür bakımından mühim bir abidesi olan Kudatku-Bilik'in tenkitli bir tab'ının ve bugünkü dilimize tercümesinin hazırlandığı hakkındaki vaid, komisyonumuzca büyük bir memnuniyetle telâkki edilmiştir. Ancak, derin incelenmelere bağlı olan bu işin ikmalinden evvel Fergane ve Mısır nüshalarının derhal fac-similé suretile neşrinin, bütün ilim dünyasınca geniş bir şükranla karşılanacağı muhakkaktır.

C) Türk Dil Kurumunca bugüne kadar tercüme ettirilmiş olan muhtelif lehçe lûgatlerinin de hemen basılmasına başlanması memleketimizde günden güne artan dil tetkiklerinin inkişafını artıracaktır.

D) Millî kültürümüzün büyük abidelerinden biri olan Divanü-Lûgat-ı-Türk tercümesinin bütün şevahidiyle beraber ve ayrıca gramere, filolojiye, coğrafya ve tarihe, folklor'a... ait muhteviyatıyla birlikte hemen basılması temenniye şayandır.

E) Bizde ve yabancı memleketlerdeki kütüphanelerde bir veya bir iki nüshası ancak bulunup ta Türk dili lûgatî ve filoloji bakımından büyük önemleri olan kitapların da bir bibliyoğrafisi yapılarak değerleri sırasıyla basılmaları yolunun araştırılmasını da komisyonumuz lüzumlu görmüştür.

F) Komisyonumuz, eski ve yeni eserlerden tarama işinin yine devam edeceğine dair olan haberi de memnuniyetle karşılamıştır.

Komisyonumuz lûgat ve filoloji kolunun geçen iki yıl içinde gösterdiği isabet ve başarıklığıyla gelecek yıllara ait işlerde de aynı muvaffakiyeti göstereceğine kani bulunuyor, Yüce Kurultay huzurunda Lûgat ve Filoloji Kolunda çalışan arkadaşlarımıza teşekkürü borç biliyor.

Lûgat ve Filoloji Komisyonu

Başkanı	Raportör	
M. F. Köprülü	Kâzım Nami Duru	H. F. Turgal
I. U. Aykurt	Ali	H. Â. Yücel R. Özdem
		Behice Köprülü

Başkan — Raporu dinlediniz.

Rapor hakkında bir mütalea var mı?

Raporu aynen kabul edenler... Etmeyenler... Rapor aynen kabul edilmiştir.

Bu rapor muhtevası Kurultay adına, Dil Kurumu için bir direktif olacaktır.

Gramer ve Sentaks Komisyonu raporu okunacaktır.

GRAMER - SENTAKS KOMİSYONU RAPORU

Üçüncü Türk Dil Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Gramer - Sentaks Komisyonuna Sayın Kurultay tarafından seçilen Ali Ulvi, Besim Atalay, Emin Dalkılıç, Fakihe Öymen, Fazıl Ahmet, Hakkı Süha, Hıfzı Tevfik, Behçet Yazar ve Yahya Saim 25 Ağustos 1936 Salı günü saat 10 da ilk toplantılarını yaptılar.

Bayan Fakihe Başkanlığa, Hıfzı Tevfik Mazbata Muharrirliğine seçildi.

Başkanlık tarafından Bay Emin Dalkılıç'ın «harflerimiz arasında bir sesli harf ilâvesine», Öğretmen Arif Nihad'ın «Türkçe cümlede fiillerinin yeri» ne ve Öğretmen Yahya Saimin «Dilimizdeki sentaks hususiyetleri» ne ait tezleri komisyonumuza havale edilmiş olduğu bildirildi ve ilk toplantıda Bay Emin Dalkılıç'ın tezi okunarak incelendi.

Bu tezde harflerimizin sekiz vokalinden «e» vokalinin dilimizde mevcut iki nevi «e» sesini ifade etmekte olduğu meselâ «yed» manasına olan «el» ile «diyar» anlamına gelen «el» in telâffuzlarında başkalık olmasına rağmen ikisinin de aynı «e» ile yazıldığı, halbuki ikinci «el» dediği «e» nin «i» den «e»ye geçen bir ses ihtiva ettiği ve dilimizde buna benzeyen pek çok ta örnekler bulunduğu cihetle bu iki «e» sesini ayırt edebilmek için yeni bir harfin kabul edilmesi lâzımgeldiği iddia ediliyordu.

Bu hususta yapılan konuşmalar neticesinde bu «e» ler arasında bir nüans sezilebilirse de bütün vokallerde bulunması tabii olan böyle nüanslar için yeni bir harf ilâvesine kalkışılınca bunun imlâ bakımından da pek çok müşkülât ortaya çıkaracağı ve esasen bu nüansların fonetik bir ayrılık ta teşkil edemeyeceğinden yeni bir vokalin ilâvesine lüzum görülmediği kararlaştırıldı.

İkinci toplantıda Arif Nihad'ın Türkçe cümlede fiilin yerine ve Yahya Saimin halk dilinde görülen sentaks hususiyetlerine dair yazıları okunarak incelendi.

Arif Nihat, yazısında Türkçe cümlede fiilin daima cümle sonuna getirilmesinin hâsıl ettiği monotoniğden, cümle sonlarının masalarda (miş) ile, fıkralarda muzari sıygasiyle, hikâye dilinde de (dı) lar, (du)-larla nihayetlenmesinden şikâyet ediyordu.

Bu yazının sahibi malûm birtakım fikirleri tesbit ile iktifa ederek müsbet bir teklifte bulunmamıştır. Yalnız Türkçe cümlede fiillerin sona getirilmesinin eski yazılardan kalma bir itiyat olduğunu ileri sürerek yazılacak yeni gramerde bu hususiyetlerin tesbitini temenni etmiştir.

Bay Yahya Saim tarafından verilen komünikede bilhassa halk dilinde mevcut sentaks hususiyetlerine ve cümle enversiyonlarına temas edilerek bunlara dair bazı örnekler gösterilmiştir. Bay Yazar da dilimizdeki enversiyon örneklerinin toplanmasını ve yeni yazılacak gramer kitaplarının sentaks kısmında bu örneklerle bir yer verilmesi temennisini ihtar etmiştir.

Komisyonumuz her iki temenniyi raporunda bildirmeği münasip görmüştür.

Bundan sonra yapacak bir iş olmadığından komisyon çalışmasına nihayet vermiştir.

Başkan	Mazbata Muharriri	
F. Öymen	Hıfzı Tevfik Gönensay	A. Ulvi Elöver
M. Behçet Yazar	F. A. Aykaç	B. Atalay
S. Özgül		

Başkan — Bu rapor hakkında mütalea var mı? Raporu aynen kabul edenler lütfen el kaldırsınlar. . . . Etmeyenler. . . . Rapor aynen kabul edilmiştir.

TERİM KOMİSYONU RAPORU

Üçüncü Türk Dil Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Komisyonumuz Harp Akademisi Komutanı Korgeneral Fuat Erde'nin Başkanlığında toplandı. Terim kolu tarafından hazırlanarak bültenin 17-18 numaralarında yazılı bulunan terimleri gözden geçirdi. Çocuklarımızı okuma alanında büyük bir zorluktan kurtaracak olan bu terim işine şimdiye kadar verilmiş olan emek ve çalışmaların çok övünmeğe değer olduğunu gördü.

Kolun bulduğu terimlerden birkaç misal arzedelim:

Hayvanatta;

Bugün kullanılan; «adalei medariyyei şefetan» yerine «dudak çev-

re kasıs» ve «azmı fekki ulya», «azmı fekki süflâ» yerine «üst çene», «alt çene kemiği».

Nebatatta;

«Müteveccih ilezziyaişşems» yerine «güneyönelmiş».

Hendese ve hesapta;

«Zûkesiretüladla» a «çoklum»; «müsellesi mütesaviyüssakayn» e «iki yanı bir ölçüm» denilmiştir.

Şimdi ana dilimizde bu çok açık ve güzel karşılıklar dururken daha ilk ve orta tahsil çağında bulunan Türk yavrularına bunları öğretmemek yakışır mı? Bunlar bize Terim Kolunun ödevinin ne kadar önemli ve bu işin ilk ve orta tahsillere ait terimlerin Türkçe karşılıklarının bir gün önce bitmesinin ne kadar gerekli olduğunu göstermektedir.

Terim Kolunun çalışmasını faydalı ve her türlü takdirlere lâyık gören Komisyonumuz aşağıdaki dileklerini yüksek Kurultayın yüce tasvibine arz eder.

1 — Çocuklarımızı okuma zorluğundan kurtarmak için Terim Kolu bu verimli ve yerinde olan çalışmalarını ileri götürerek ilk ve orta tahsil kitaplarında bugün kullanılan terimlerin bir gün evvel Türkçe karşılıklarının bulunması ve Dördüncü Dil Kurultayına kadar bu okullara ait kitapların bu esasa göre yazılmağa başlanması;

2 — Kimya terimlerinin yapılması çok mühim ve gerekli olduğu kadar kolay da olacağından kısa bir zamanda bu işin de başarması için Kurum tarafından hazırlık yapılması ve gerekirse ayrı bir komisyon kurulması;

3 — Terim Kolunun çalışmasını gösteren programın 23 üncü maddesinin - terim bölüklerinin bir düzende çalışmalarını kolaylaştırmak için - Üçüncü Kurultaydan alınacak ilhama ve yeni Dil Teorisinin verimlerine göre genişletilmesi hususlarının gözönünde tutulması Merkez Kurulundan rica olunurken, Yüksek Kurultayın Büyük Kurucu ve Korumucusu Ulu Önderimiz Atatürk'e içten gelen ve coşan çok derin şükran ve saygılarımızı sunmağı kutsal bir ödev biliriz.

Terim Komisyonu Başkanı

Korgeneral

Fuat Erden

Mazbata Muharriri

Manisa Saylavı

Yaşar Özey

Kâtip

Edirne Saylavı

Dr. Fatma Memik

Urfa Saylavı

Refet Ülgen

Dr. Prof.

K. Cenap

Seyhan Saylavı

Naci Eldeniz

Dr. Prof.

Akil Muhtar

Ortatedrisat Şube Müdürlerinden

H. V. Fıratlı

Başkan — Terim Komisyonunun raporunu dinlediniz. Esasen Dil Kurumu terim işiyle meşgul olmaktadır. Komisyonun bu raporu da tetkika değer bir mevzudur. Bunu bu tarzda takdir ve kararınıza arzedeceğim. Arzettiğim tarzları kabul edenler lütfen el kaldırsınlar.... Etmeyenler.... Kabul edilmiştir.

Şimdi ilmî komisyonların raporları bitti, idarî komisyonların raporları okunacaktır.

TÜZÜĞ KOMİSYONU RAPORU

Türk Dil Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Türk Dil Kurumu Anatuüzüğünde yapılması teklif edilen değişmelere ait proje Kurultay kararıyle komisyonumuzda incelendi.

Teklif edilen değişmeler Kültür Bakanının Türk Dili Kurumunun da başkanı olduğuna, çalışma kollarından bazılarının aralarındaki münasebetlere göre birleştirilerek kolların sekizden altıya indirilmesine eski nizamname hükümlerinin artan çalışma ihtiyaçlarını karşılayacak surette genişletilmesine dair olup komisyonumuz bunlar hakkındaki mucip sebepleri yerinde bularak teklif edilen değişmeleri esas itibariyle kabul etmiş ve ibare tashihlerine ait bazı ilâvelerle projenin yeni şeklini Kurultaya sunmuştur.

Başkan · Raportör
C. Bilsel M. Mayakon Nakiye Elgün İhsan Sungu Dr. Şükrü Şenozan

Başkan — Komisyon raporunu dinlediniz. Şimdi anatuüzüğün projesi okunacaktır. Yalnız, bundan evvel, bir usul hakkında kararınızı almak isterim. Anatuüzüğün çalışma programı matbu olarak elinizdedir. Tabii âzayı kiram mütalea buyurmuşlardır. Bu programı böyle madde madde reye koymaktansa okutup heyeti umumiyesini reye arzedeceğim. Bu usulü kabul edenler lütfen el kaldırsınlar... Etmeyenler.... Kabul edilmiştir.

Şimdi programın heyeti umumiyesi okunacaktır. Heyeti umumiyesinde herhangi bir maddeye bir ilâve teklif olunursa lütfen âzayı kiram haklarını istimal edebilirler.

{Hazırlanan ve basılmış olarak Kurultay üyelerine dağıtılmış bulunan Anatuüzüğ taslağı sırası ile okundu.}

Başkan — Arkadaşlar, on altıncı madde için muhtelif imzalarla bir ilâve tavriri vardır. Okutacağım.

«İşlerin gereğine göre yeni kollar yaparak veya kolları taksim ederek bunlara kolbaşılar tayin etmek, bir kolbaşıya yardımcı veya vekil olarak yedek üyeler almak Genel Merkez Kurulunun kararına bağlıdır.»

Başkan — Bu ilâveyi tasvip edenler lûtfen ellerini kaldırsınlar... İlâve kabul edilmiştir.

Başkan — Maddelerin okunması bitmiştir. On altıncı maddeye bir ekleme kabul buyurmuşunuz. Diğer maddeler hakkında ekleme veya değiştirme suretile bir teklif var mı?...

Şu halde Tüzüğün heyeti umumiyesini reyi âlinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsınlar.... Kabul etmeyenler.... Tüzüğün heyeti umumiyesi aynen kabul edilmiştir. [1]

12 inci madde mucibince, buna mülhak olan çalışma projesinin okunmasına devam edilecektir.

Başkan — Komisyonca tetkik ve kabul edilen çalışma programını dinlediniz. Bu, kabul buyurulduğu takdirde Dil Kurumuna Kurultayın bir direktifi olacaktır. Reyi âlinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsınlar... Rapor aynen kabul edilmiştir. [2]

Başkan — Şimdi ruznamenin en ikinci maddesine geçiyoruz. Önergeler ve dilergeler komisyonunun raporunu okuyacağız.

ÖNERGELER DİLERGELER KOMİSYONU RAPORU

Üçüncü Türk Dil Kurultayı Başkanlığına

Kurultayın birinci toplantısında seçtiği Önergeler ve Dilergeler Komisyonu 25/8/1936 salı günü saat 10 da toplanarak Başkanlığa Edirne Saylavı Şeref Aykutu, Raportörlüğe Öğretmen Hüseyin Pektaş ve Sekreterliğe Faik Reşit Unatı seçtikten sonra Kurultayca tetkik için kendisine havale buyurulan Genel Sekreterlik raporu ile çalışma programı taslağını incelemiş ve aşağıdaki hususları karar altına almıştır:

A) Genel Sekreterliğin Kurultayın ilk toplantısında okunan raporu Türk Dil Kurumunun, Yüce Kurucusunun Başkanlığı altında yüksek irşat ve direktiflerle Türk Dilini kendi öz benliğine kavuşturmak ve

[1] Anasüzüğün kabul edilen metni. Ekler: No. 9.

[2] Türk Dil Kurumu çalışma programı. Ekler: No. 10.

Güneş - Dil Teorisini dünya ilim âlemine tanıtmak yolundaki değer biçilmez sonsuz çalışmalarının mütevazî bir blâncosudur.

Bunun aynen tasvip edilmesinin ve Türk Dil Kurumu Genel Merkezine Kurultayca teşekkür olunmasının Kurultaya teklifi muvafık görülmüştür.

B) Türk Dil Kurumu Genel Merkezince hazırlanıp Kurultaya sunulan ve incelenmek üzere komisyonumuza havale buyurulan «çalışma programı projesi» uzun bir hazırlık ve geniş bir tetkik sonucunda ortaya konmuş ilim değeri çok yüksek bir programdır; Türk Dil Kurumunun gelecekteki çalışmalarına esas teşkil edecek olan bu programı hazırladığı için de Genel Merkeze ayrıca teşekkür edilmesi ve programın en kısa bir zamanda ve tamamen tahakkuk ettirilmesi dileğiyle ve tertip sehvindan ileri gelen bir fıkranın çıkarılması suretile Kurultayın tasvibine arzı uygun görüldü.

Komisyonumuzun bu kararlarını pek derin saygılarımızı sunarak yüce katınıza bildirmekle onurlanırız.

Başkan
Şeref Aykut

Raportör
Hüseyin Pektaş

Sekreter
Faik Unat

S. Zibni

Namık Orkun

Başkan — Komisyonun bu raporunda çalışma programının tasvibi ve Türk Dil Kurumuna Yüksek Kurultayın teşekkür etmesi ricası vardır, bunu reyinize bırakıyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsınlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu kararınızı Başkanlık Divanı yerine getirecektir. Ruznamedeki bütçe komisyonunun raporuna geçiyoruz.

BÜTÇE KOMİSYONU RAPORU

Üçüncü Türk Dil Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Türk Dil Kurumunun 1934-1935 ve 1935-1936 yılları hesabıyla 1936-1937 bütçesini incelemek üzere Yüksek Kurultayca seçilen Heyetimiz Kurumun Saymanı huzur ile toplandı.

Kurulun yukarıda yazılı yıllara ait sarfiyat evrakıyla buna dair olan kayıt defterleri tetkik edildi.

1934 - 1935 yılı sarfiyatının, emanet mahiyetinde olması dolayısıyla hesap hulâsasına alınmamış bulunan 1,600 lira ile birlikte 63,398.76 liradan, ve 1935 - 1936 yılına ait masrafların da 91,398.19 liradan ibaret olduğu ve yapılan bütün sarfiyatın usul ve talimatına uygun bulunduğu anlaşıldı. Kurumun 130,200 lira üzerinden tanzim edilmiş olan 1936 -

1937 malî yılı bütçesiyle geçen iki yıla ait hesaplarının onanması, ve bu hesaplardan ötürü Genel Merkez Kurulunun aklanması yüksek Kurultayın tasvibine arz olunur.

Başkan
Benal Arman

Mazbata Muharriri
R. Ertem

Kâtip
T. Berk

Salâh Cimcoz

Refik Ahmet

Başkan — Bütçe Komisyonunun raporunu dinlediniz . Bu raporu kabul etmekle Merkez Heyetinizi de aklamış olacaksınız. Binaenaleyh reyinize arz ediyorum. Kabul edenler. . . . Etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

Başkan — Ruznamemizin on dördüncü maddesi Genel Merkez Kurumunun seçimi hakkındadır. Şimdi kabul ettiğiniz tüzüğe göre Kurumun Başkanı Kültür Bakanı bulunan zat olacaktır. Merkez Kuruluna bir genel sekreter ve bir muhasebeci ile altı üyeden tereküp eden heyetin seçimini reyinize arzedeceğim. Bunun hakkında bir tahrir vardır. İzin verirseniz okuyalım.

Kurultay Başkanlığına

Yeni kabul edilen anatumüğün 9 uncu ve 10 uncu maddeleri gereğince yeni merkez kuruluna seçilecek olan bir genel sekreter, bir sayman ve altı üye için aşağıda adları yazılı arkadaşların seçilmesini teklif ederiz:

Genel Sekreter	: <i>İbrahim Necmi Dilmen</i>	Burdur Saylavı
Sayman	: <i>Besim Atalay</i>	Kütahya »
Üye	: <i>Ahmet Cevat Emre</i>	Çanakkale »
»	: <i>Ali Canip Yöntem</i>	Ordu »
»	: <i>Hasan Reşit Tankut</i>	Maraş »
»	: <i>İsmail Müştak Mayakon</i>	Siirt »
»	: <i>Naim Onat</i>	Konya »
»	: <i>Refet Ülgen</i>	Urfa »

Dr. Fatma Memik
R. Başgöz
H. Gönensoy
Dr. Şakir Ediz

Namık Orkun
Yaşar Özgül
A. Zihni

Ge. O. Koptagel
H. Türkmen
H. Toker

Hasan Cemil Çambel
S. Konuk

C. Moser
Nabit Sırrı Örik

Mihri Pektaş

Haydar Çerçel
H. V. Fıratlı

Esmâ Nayman

Veli Necdet
S. Ruşenî

Rahmi Seven
Huriye Öniz

H. Dikmen
I. Ulukut

Dr. Şükrü Akkaya
Hüsnü Kitapçı

Samih Kuman

Ferdi Çelem
Simkesyan

Yaşar

[Diğer imzalar okunamadı.]

Başkan — Yüce Kurultaya kolaylık olsun maksadile verilmiş olan bu takrir 60 - 70 imzayı ihtiva etmektedir. Bu takrir hakkında mütalea var mı? (*Muvafık sesleri*) O halde reyinize arz ediyorum. Bu takriri kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Takrir kabul edilmiştir. (*Alkışlar*)

KURULTAY BAŞKANININ KAPAMA NUTKU

Kurultayın Sayın Üyeleri;

Tam bir hafta süren Kurultay çalışmaları, şu anda, sona ermek üzeredir.

Bu yüce ve hayırlı toplantıyı açarken, «Yurdumuzda doğmağa başlayan yeni ve geniş sosyal ve ideal uyanış ruhunun, başlıca, Türk tarih teziyle; Türk Dili Teorisinde merkezlendiğini» ve «bu Üçüncü Dil Kurultayı Konusunun da Türk Dil tezini bütün dünyaya tanıtmak olduğunu» arzetmiştim.

Filhakika söz alan yerli ve yabancı sayın âlimlerimiz; bu vadide çok değerli tezler yaptılar. «Güneş - Dib» Türk teorisinin anahatları izah edildi. «Güneşin din ve medeniyet bakımından oynadığı esaslı büyük rol» tebarüz ettirildi; bu teoriye dayanılarak pankronik usulle paleososyolojik tetkikler yapıldı. Teorinin antropolojik benliği büyük bir salâhiyetle aydınlatıldı. Yine bu teoriye dayanılarak terminoloji örnekleri verildi ve Grek dilindeki bazı hususiyetler incelendi. Türkçe ve Arapça karşılaştırmalar ve faydalı analiz tetkikleri yapıldı.

Bukadar zengin ve kıymetli mevzulara, sayın konuklarımız da; çok değerli tezler kattılar.

Prof. Jean Deny; uzun araştırmaların mahsulü olan kıymetli tezi ile biz dinleyicileri çok faydalandırdı. Tarih ve dil çalışmalarının elele yürümesi lüzumuna; Prof. Hiler de Barentonun kıymetli tezi, güzel bir işaret oldu. Prof. Nemerh'in Türk lehçeleri tetkik edilmedikçe tam bir etimoloji yapılamıyacağı hakkındaki sözleri; davamıza yeni bir revnak verdi. Sovyet âlimleri adına söz söyleyen Prof. Samoiloviç; çok değerli mütalealarıyla T. D. Kurumu adına söz söyleyen arkadaşlarımızın tezlerini; başka bir yönden, teyit etti. Dr. Krwergiş orijinal tezi ile bizim inkılâpçı bir zihniyetle hareket etmekte nekadark haklı olduğumuzu gösterdi.

Gerek bu zatlere; gerekse bize çok değerli kaynaklar, belgeler göstermek; yurdumuz ve Kurumumuz hakkında iyi hisler ve dilekler bildirmek, mensup oldukları memleket ve müesseselerden bize sevgi ve

selâm getirmek lûtfunda bulunan sayın âlimlerden Profesör Anagnastopulos, Profesör Dr. Giesey, Dr. Miateff'e, Profesör Denison Ross'a, Profesör Bartaliniye, Prof. Okubo'ya, Prof. Zayonkovski'ye ve sözlerini arkadaşlarına bırakmış olan Prof. Meşcaninof'a, Prof. Bomba-çiye, Profesör Hacı Gabidulline candan teşekkürü bir borç bilirim.

(*Alkışlar*)

Sayın konuklarımızın istedikleri gibi Türk Dil Kurumunun kendileriyle çalışma birliği yapmaktan çok bahtiyar olacağımı da, Kurum Başkanı sıfatiyle arz ederim.

Bu sıfatla şurasını tebarüz ettirmek isterim ki: Türk Dil Kurumu, bazı mutaassıp dilciler gibi, yalnız bir sahaya saplanıp kalmak; yalnız koyu türkiyatçı olmak fikrinde değildir.

Türk Dil Kurumu; ilmin objektif, bitaraf esaslarına dayanarak hakikati bulmak ve insanıyetçi olmak emelinde, azmindedir ve Atatürkün nur saçan rehberliğiyle, bu hedefine en kısa yoldan varacağına da kanidir.

(*Alkışlar*)

Sayın arkadaşlarım;

Kurultayımızı kapıyacağım şu anda sizleri saygı ile selâmlarken hepimiz ve hepiniz ve bütün Türkiye adına, bir dilekte bulunacağım:

Atatürk; Sen, o, eşsiz varlığımla, güneş gibi başımızdan eksik olma.

Kurultay hitam bulmuştur.

(*Sürekli alkışlar*).